

ALPÝÐUSAMBAND ÍSLANDS
Alþingi

Erindi nr. P 127/119
komudagur 15. 11. 2001

Efnahags- og viðskiptanefnd Alþingis
Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10,
150 Reykjavík

Reykjavík 7. nóvember 2001.

Alþýðusambandi Íslands hefur borist til umsagnar frumvarp til laga um tekju- og eignarskatt o.fl. 114., skatthlutföll, verðbólguleiðréttingar, einstaklinga í atvinnurekstri o.fl.

Í frumvarpinu er að finna breytingar á eftirfarandi lögum:

- lögum nr. 75/1981 um tekjuskatt og eignarskatt
- lögum nr. 83/1989 um Þjóðarbókhöðu og endurbætur menningarbygginga
- lögum nr. 113/1990 um tryggingagjald
- lögum nr. 45/1987 um staðgreiðslu opinberra gjalda
- lögum nr. 144/1994 um ársreikninga
- lögum nr 145/1994 um bókhald.

Vegið að kjörum almenns launafólks og skattlagning færð af eignum og fjármagni yfir á laun og vinnu

Alþýðusambandið hefur sett fram alvarlega gagnrýni á fyrirhugaðar skattabreytingar ríkisstjórnarinnar og telur að með þeim sé vegið að kjörum almenns launafólks. Kjarni þeirrar gagnrýni sem Alþýðusambandið hefur sett fram er í raun þrjúþættur en snýst í grundvallaratriðum um að verði þessar tillögur að lögum, sé verið að færa skattbyrðina yfir á laun og vinnu, af eignum og fjármagni.

Alþýðusambandið vill vekja athygli á að ef svigrúm hefur skapast til skattalækkana þá hefur það svigrúm orðið til við það að skattleysismörk hafa ekki hækkað í takt við laun á undanförunum árum þó að þau hafi hækkað í takt við umsamin laun eftir að ríkisstjórnin féllst á þá kröfu ASÍ við gerð kjarasamninga 2000. Eins og Alþýðusambandið hefur ítrekað bent á, er samhengi milli þróunar skattleysismarka og tekna ríkissjóðs af tekjuskatti einstaklinga. Þegar tekjur einstaklinga aukast um 10%, skattleysismörk hækka um 10%, hækka tekjur ríkissjóðs af tekjusköttum einstaklinga um 10%. Ef tekjur einstaklinga aukast meira en

skattleysismörk, hækka tekjur ríkissjóðs af tekjusköttum einstaklinga um meira en tekjur einstaklinga.

Þetta sést m.a. á tölum um skattbyrði einstaklinga, mælt sem hlutfall af landsframleiðslu eins og fram kemur í töflunni hér á eftir. Þetta er þrátt fyrir það að tekjuskattshlutfallið hafi verið að lækka.

Ár	Tekjuskattar einstaklinga sem hlutfall af vergri landsframleiðslu
1990	8,2%
1996	10,4%
1997	10,5%
1998	12,0%
1999	12,7%

Heimild: OECD Revenue Statistics 1965-2000. OECD 2001, bls 68.

ASÍ hefur einnig gagnrýnt að dregið sé úr skattlagningu á eignum og fjármagni án þess að endurskoðun sé gerð á skattlagningu fjármagnstekna. Það skal áréttað að Alþýðusambandið hefur ekki lýst andstöðu sinni við það að lækka eða jafnvel afnema eignarskatta og stimpilgjöld af heimilum og fyrirtækjum í áföngum. Alþýðusambandið telur hins vegar eðlilegt að slík endurskoðun, slík kerfisbreyting, sé skoðuð út frá því markmiði að það sé afrakstur eignanna, hvort sem það er leiga, vextir eða arður, sem verði skattlagður, en ekki eignin sem slík. Ef ríkisstjórnin hefði t.d. mætt áætluðu tekjutapi að hluta til eða öllu leyti með hækkun fjármagnstekjuskatts hefði yfirbragð þessara aðgerða verið allt annað og betra. Slík skattkerfisbreyting hefði stuðlað að því að jafna samkeppnisstöðu mismunandi eignarforma á fjármálamarkaði og einkennst af innbyrðis jafnvægi af kostum og göllum. Áhrif slíkrar breytingar á fjármálamarkaðinn hefði verið mun markvissari, án þess að efnt væri til deilna um grundvallarhagsmuni.

Í fyrsta lagi beinist gagnrýni Alþýðusambandsins að því, að með hækkun tryggingargjaldsins um 15% (eða 0,77 prósentustig), er launakostnaður fyrirtækjanna í landinu hækkaður, án þess að það skili sér í bættum kjörum launafólks. Þar með er verið að þrengja að því svigrúmi sem verkalýðshreyfingin hefur til þess að semja um bætt kjör launafólks. Um slíka breytingu hlýtur að verða grundvallarágreiðingur og er hún lítt til þess fallin að stuðla að sátt á vinnumarkaði.

Í öðru lagi beinist gagnrýni Alþýðusambandsins að því að ekki sé gert ráð fyrir neinum skattalækkunum fyrir almenning í landinu, sem situr uppi með verðlags- og kaupmáttaráhrifin af hækkun tryggingargjaldsins. Að vísu er komið til móts við kröfu verkalýðshreyfingarinnar um afnám skattlagningar húsaleigubóta, en með 18% hækkun frítekjumarká hátekjuskatts, sem innan við 7% skattgreiðenda greiðir, og engri hækkun skattleysismarká, sem 25% eru undir, er augljóslega verið að bæta kaupmátt hátekjufólks mun meira á kostnað almennings.

Rétt er að svara því strax, að með boðaðri lækkun tekjuskatts um 0,33 prósentustig, átti að ganga til baka sú hækkun sem varð á tekjusköttum

almennings um síðustu áramót. Um þetta samdi verkalýðshreyfingin við ríkisstjórnina við endurskoðun kjarasamninga í febrúar 2001. Það kemur fyrirhuguðum skattkerfisbreytingum nú því ekkert við. Jafnframt má geta þess, að ríkisstjórnin ætlar samhliða þessu að heimila sveitarfélögunum að hækka útsvar um sama hlutfall, þannig að lítið ef nokkuð kemur til með að standa eftir.

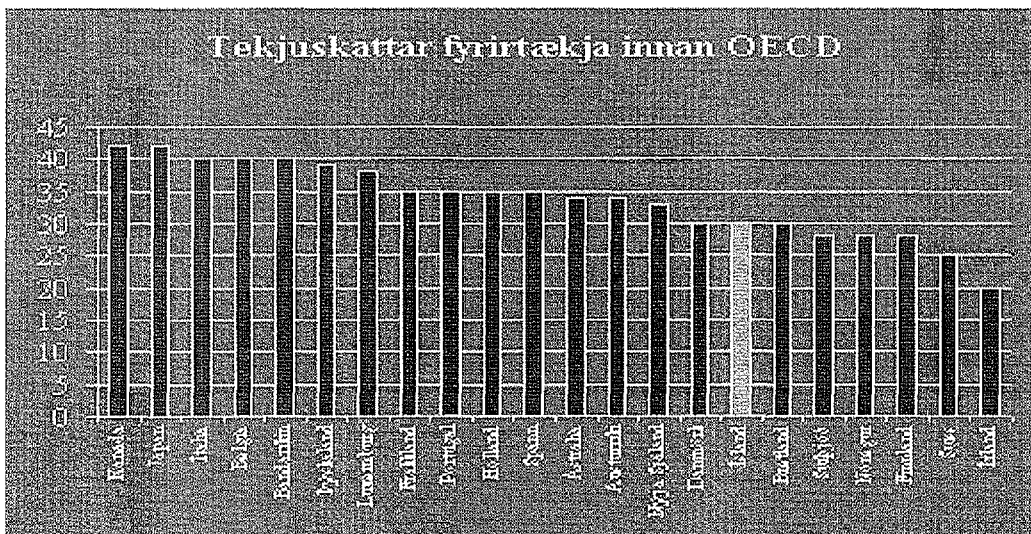
Í þriðja lagi hefur Alþýðusambandið gagnrýnt að þessar aðgerðir muni leiða til samdráttar í stað eflingar atvinnulífsins. Astæðan er einföld. Skattur á launaútgjöld fyrirtækja hefur nákvæmlega sömu áhrif og launahækkunin sjálf, kostnaður fyrirtækjanna hækkar. Vandinn er hins vegar sá, að í stað þess að fyrirtækin geti mætt þessari kostnaðarhækkun með aukinni veltu vegna tekjuáhrifa launahækkana, verða þau að búa sig undir það gagnstæða. Því er ávallt rík tilhneiging hjá stjórnendum að velta slíkum skattahækkunum beint út í verðlagið. Það leiðir til þess að kaupmáttur almennings minnkar. Lækkun tekjuskatts fyrirtækja hjálpar hér lítið, því minnkandi tekjur fyrirtækjanna hafa miklu umfangsmeiri áhrif á fjárfestingaákvörðanir heldur en tekjuskattur af væntum afrakstri. Það er t.d. engin tilviljun að fjármálamarkaður verðleggi langtímaverðmæti fyrirtækja út frá rekstrarhagnaði fyrir afskriftir, vexti og skatta (EBITDA) en ekki hagnaði eftir skatta!

Mikilvægt að bæta samkeppnishæfni fyrirtækja

Alþýðusambandið tekur undir það sjónarmið að búa verði að íslensku atvinnulífi með þeim hætti, að það geti staðist æ harðnandi alþjóðlega samkeppni á öllum sviðum. En eins og fram kemur á hjálagðri mynd, sem fengin er að láni frá fjármálaráðuneytinu og sýnir tekjuskattshlutfall fyrirtækja innan OECD 2001, er ekki með nokkru móti hægt að halda því fram að samkeppnisstöðu íslenskra fyrirtækja sé hætta búin vegna álagningar tekjuskatta á fyrirtæki.

Með lækkun tekjuskatts fyrirtækja verður tekjuskattshlutfall íslenskra fyrirtækja langt undir því sem gerist innan OECD og vill ASÍ vekja athygli á því að slík samkeppni er afar umdeild á alþjóðavettvangi.

Tekjuskattar fyrirtækja innan OECD 2001

Eins og fram kemur á myndinni eru tekjuskattar á fyrirtæki á Íslandi með þeim lægstu innan OECD og því varla þar sem skórinn kreppir að. Það er aðeins eitt land sem hægt hefur verið að benda á að hafi tilfinnanlega lægri skatta en við og það er Írland.

Í rökstuðningi ríkisstjórnarinnar hefur verið sett jafnaðarmerki á milli þessarar staðreyndar og að hagvöxtur á Írlandi hefur verið mjög mikill á síðustu árum (reyndar áður en skattar voru lækkaðir þar). Það hentar í pólitískri umræðu um málið. Staðreyndin er hins vegar sú, að Írland hefur á undanförunum árum fengið milljarða í beina styrki frá Evrópusambandinu til niðurgreiðslu á stofnkostnaði nýrra fyrirtækja vegna mikils atvinnuleysis. Það sama á við um fyrrum Austur Þýskaland og önnur jaðarsvæði í Evrópu. Þessir styrkir, sem geta numið á bilinu 15-45% af öllum stofnkostnaði nýrra fyrirtækja, hafa einfaldlega miklu meiri áhrif á staðsetningu nýrra iðn- og tæknifyrirtækja heldur en tekjuskatturinn.

Hér á landi eru hins vegar ekki veittir slíkir styrkir og með því hafa íslensk stjórnvöld ákveðið að minnka möguleika Íslands í allri nýfjárfestingu í þessum greinum. Alþýðusambandið hefur bent á að hafi stjórnvöld áhuga á að jafna samkeppnisstöðu íslensks atvinnulífs til þess að örva nýsköpun og hagvöxt, væri nær að líta á þessa þætti frekar en almenna lækkun tekjuskatta fyrirtækja, sem engin víska er fyrir að skili sér með þeim hætti sem látið er í veðri vaka.

Tekjutap ríkissjóðs vegna skattalækkanna

Mestur hluti tekjutaps ríkissjóðs vegna skattalækkanna kemur fram árið 2003. Árið 2002 lækka tekjurnar vegna afnáms skattlagningar húsaleigubóta, hækkunar viðmiðunarmarka í hátekjuskatti og 0,33% lækkunar á skatthlutfalli einstaklinga, sem ASÍ var lofað við endurskoðun kjarasamninga í mars sl. Í kostnaðarmati sínu nú reiknar ríkisstjórnin með kostnaði vegna þessarar breytingar. Ennfremur reiknar hún með því að tekjutap vegna hækkunar fríeignamarkna í eignaskatti um 20%, hafi í för með sér tekjutap fyrir ríkissjóð. Fram kemur að markmiðið með þessum breytingum er að koma í veg fyrir að hækkun á fasteignamati hafi í för með sér auknar tekjur fyrir ríkissjóð. Þegar fyrir lá hve mikil hækkun var á fasteignamati í sumar lýsti fjármálaráðherra því yfir að ekki stæði til að það hefði í för með sér auknar tekjur fyrir ríkissjóð. Það er því ekki raunhæft að reikna tekjutap þeirra vegna.

Ríkisstjórnin áætlað að þessar breytingar hafi í för með sér að tekjur ríkissjóðs verði um 7,1 milljörðum lægri þegar allar breytingarnar eru fram komnar 2003.¹⁾ Þar sem ríkisstjórnin gefur sér að skattalækkun á fyrirtæki skili meiri tekjum þegar fram í sækir, eða sem nemur um 3,5 milljörðum, áætlað hún að nettótekjutap ríkissjóðs af skattalækkunum verði einungis 3,6 milljarðar.

¹ Hér er ekki tekinn með í reikninginn kostnaður vegna lækkunar stimpligjalds. Ekki hefur enn verið lögð fram nákvæm útfærsla á þeirri breytingu og ekki liggur heldur fyrir kostnaðarmat ríkisstjórnarinnar vegna hennar.

Ríkisstjórnin rökstyður þessar væntingar um auknar tekjur með því að benda á að þegar skattar á fyrirtæki voru lækkaðir fyrir miðbik síðasta áratugar, þá hafi tekjur ríkissjóðs af tekjuskatti fyrirtækja aukist en ekki minnkað. Virðist sem ríkisstjórnin hafi gleymt bakgrunninum.

Tekjuaukninguna má þó fyrst og fremst rekja til áhrifa þeirra kjarasamninga sem gerðir voru 1993. Þar færði launafólk miklar fórnir en lagði með því grundvöll að bættri samkeppnisstöðu fyrirtækja sem var upphafið að þeim mikla hagvexti sem verið hefur hér síðan þá og hafði í för með sér að tekjur af tekjusköttum fyrirtækja jókst. Einnig jukust tekjur ríkissjóðs af tekjuskatti fyrirtækja vegna breikkunar á skattstofni (undanþágum var fækkað). Ekki er í tillögum ríkisstjórnarinnar að finna nánari útlitun á því hvernig eða hvenær þessir 3,5 milljarðar gætu skilað sér í ríkiskassann.

Mat hagdeildar ASÍ á tekjutapi og tekjuauka ríkissjóðs vegna boðaðra skattabreytinga

	Tekjutap / tekjuauki
Einstaklingar:	
Eignarskattar einstaklinga lækka úr 1,2% í 0,6% (árslok 2002)	- 2 milljarðar
Niðurfelling Þjóðarbókhliðuskatts (árslok 2002)	- 400 milljónir
Skattlagning húsaleigubóta afnumin (2002)	- 150 milljónir
Frítekjumörk hátekjuskatts hækkuðu um 15% (vegna tekna 2001) ²⁾	- 600 milljónir
Tekjutap vegna lækkunar skatta á einstaklinga	3.150 milljarðar
Fyrirtæki:	
Eignarskattar fyrirtækja lækka úr 1,2% í 0,6% (árslok 2002)	- 1,1 milljarður
Niðurfelling Þjóðarbókhliðuskatts (árslok 2002)	- 400 milljónir
Tekjuskattur fyrirtækja lækkar úr 30% í 18%	- 2,7 milljarðar
Tekjutap vegna lækkunar skatta á fyrirtæki	4,2 milljarðar
Tekjutap brúttó	7.350 milljarðar
Tryggingagjald hækkar úr 5,23% í 6% - um 0,77%	+3,5 milljarðar ³⁾
Tekjutap nettó	3.850 milljarðar

Til að setja þessar stærðir í samhengi hefur hagdeild ASÍ metið tekjutap ríkissjóðs við ýmsar breytingar á skattlagningu almennings svo sem lækkun almennu tekjuskattprósentunnar, hækkun persónuafsláttar og/eða skattleysismarka.

²⁾ Vantar kostnað vegna 3% hækkunar hátekjumarka árið 2002.

³⁾ Ríkisstjórnin reiknar með að um 30% af þessari hækkun lendi á ríkinu og tekur því einungis með hluta af tekjuauka atvinnurekenda í sína útreikning.

Dæmi um tekjutap ríkissjóðs vegna breytinga á skatthlutfalli, persónuafslætti og skattleysismörkum⁴

	Tekjutap ríkissjóðs
Skattleysismörk hækkuð um 1.000 kr. úr 65.132 kr. í 66.132 kr. með hækkun persónuafsláttar úr 25.245 kr. í 25.632 kr. eða um 387 kr.	800 milljónir
Persónuafsláttur hækkaður um 1.000 kr. og þar með skattleysismörk úr 65.132 kr. í 67.712 kr. eða um 2.580 kr.	2,1 milljarðar
Skattprósenta ⁵ lækkuð um 1%, og skattleysismörkum haldið óbreyttum (en persónuafsláttur lækkaður úr 25.245 kr. í 24.594 kr. eða um 651 kr.	1,8 milljarðar
Skattprósenta lækkuð um 1%, og persónuafslætti haldið óbreyttum (en skattleysismörk hækka úr 65.132 kr. í 66.856 kr. eða um 1.724 kr.	3,2 milljarðar

Útreikningar hagdeildar ASÍ byggja á skattalíkani ASÍ og tekjum árið 2000

Það er mat Alþýðusambands Íslands að staða ríkissjóðs næstu árin geti orðið þannig að tekjutap eins og hér er lagt upp með geti veikt verulega afkomu hans. ASÍ hefur því verulegar áhyggjur af því að veik afkoma gæti bitnað á launafólki með hækkun skatta, raunlækkun bóta eða aukinni gjaldtöku í velferðarkerfinu.

ASÍ hefur einnig svipaðar áhyggjur af afkomu sveitarfélaga því að ljóst er að þessi breyting mun einnig veikja stöðu þeirra, fyrst og fremst með hækkun tryggingagjaldsins en einnig geta tekjur sveitarfélaga af útsvari dregist saman ef rekstur einstaklinga fer í meira mæli fram í gegnum einstaklingshlutafélög og tilfærsla verður þar á tekjum úr launum í hagnað.

Lækkun tekjuskatthlutfalls um 0,33% og afnám skattlagningar húsaleigubóta

Alþýðusamband Íslands fagnar því að gamalt baráttumál sambandsins, skattlagning húsaleigubóta, sé loksins í höfn. Þetta er eina breytingin í þessu frumvarpi sem snertir almennt launafólk ef undan er skilin 0,33% lækkun á tekjuskattshlutfallinu (úr 26,08% í 25,75%⁶) en á hana hafði ríkisstjórnin þegar fallist að kröfu ASÍ við endurskoðun kjarasamninga í febrúar 2001.

Það er þó ekki víst að skattshlutfallið lækki sem þessu nemur alls staðar á landinu, því um næstu áramót fá sveitarfélögin heimild til að hækka hámarksútsvarið um 0,33%. Einhver sveitarfélög hafa lýst því yfir að þau hyggist ekki notfæra sér þessa heimild, m.a. Reykjavík.

Ríkisstjórnin áætlað að tekjutap vegna lækkunar tekjuskattshlutfallsins um 0,33% sé um 1.200 milljónir, en að mati hagdeildar ASÍ er líklegt að um ofmat sé að ræða, þar sem mat hagdeildarinnar er að áætlun fjárlaga um tekjur af tekjuskatti einstaklinga fyrir árið 2002 sé ofmetin.

⁴ Gengið er út frá upphæðum í skattkerfinu sem eru í gildi nú.

⁵ Tekjuskattur til ríkisins og útsvar

⁶ Hluttur ríkisins í meðalskattshlutfalli árið 2001 sem er 38,76%.

Tekjuskattur fyrirtækja lækkar úr 30% í 18%

Áætlað er að tekjuskattur fyrirtækja skili 6 milljörðum á næsta ári. Tekjutap ríkissjóðs af þessari skattalækkun verður ekki fyrr en á árinu 2003 þar sem skatturinn er eftirágreiddur. Ef við gefum okkur sömu tekjur árið 2003 og gert er ráð fyrir í forsendum fjárlaga fyrir 2002, yrði um að ræða tekjuskerðingu upp á 2,4 milljarða. Ríkisstjórnin gerir ráð fyrir heldur meira tekjutapi, eða 2,7 milljörðum.

Jafnframt gerir ríkisstjórnin ráð fyrir því að tekjur ríkissjóðs aukist um 3,5 milljarða (ótímasett), vegna skattalækkana á fyrirtæki. Rökin eru þau, að skattalækkunin skili sér í meiri umsvifum í atvinnulífinu og að fyrirtæki reyni ekki í sama mæli að koma sér hjá að greiða tekjuskatt með því að koma sér í skuld.

Varðandi þá tilvísun er tvennt sem gleymst hefur að taka fram samtímis (það þarf að lesa smáa letrið líka). Í fyrsta lagi var skattstofninn breikkaður og það eitt og sér – allt annað óbreytt - skilar meiri tekjum. Bolli Þór Bollason, skrifstofustjóri efnahagsskrifstofu fjármálaráðuneytisins, sagði á ráðstefnu um skattaumhverfi á Íslandi á vegum viðskiptafræðinema 26. september 2001:

„ Í þessu skyni voru tekjuskattar á fyrirtæki lækkaðir umtalsvert á árinu 1993, eða úr 45% í 33% og höfðu þá lækkað um þriðjung frá árinu 1991. Um leið voru felldar niður margvíslegar undanþágur sem þá voru í gildi (*smáa letrið = skattstofninn breikkaður. Innskot mitt RS*)“

Ekki verður séð að boðaðar breytingar hafi í för með sér breikkun á skattstofni tekjuskatts fyrirtækja.

Í öðru lagi var íslenska hagkerfið að sigla inn í skeið þess mikla hagvaxtar sem hér hefur ríkt að undanfögnu, þegar þessi breyting átti sér stað. Honum hefur auðvitað fylgt mikil aukning á hagnaði fyrirtækja. Varhugavert er að gefa sér að svo verði á næstu árum, þar sem líklegra er að næsta/u ár verði hér lítill hagvöxtur.

Miðað við rekstrarstöðu fyrirtækja í landinu nú má segja að almennt virðist sem fjármála- og tryggingafyrirtæki fyrst og fremst muni njóta góðs af lækkun tekjuskatts. Skýrist þar fyrst og fremst af því að þau eiga fæst hver uppsafnað skattalegt tap og hafa skilað hagnaði síðustu ár. Hins vegar er ljóst að fyrirtæki í sjávarútvegi eiga mörg hver verulegt uppsafnað tap og munu því ekki njóta góðs af lækkun tekjuskatts á næstu misserum.

Varðandi lækkun á tekjuskatti fyrirtækja hefur Alpýðusambandið bent á að hægt sé að ná meiri árangri í að efla atvinnulíf með því að veita stofnstyrki til fyrirtækja en með almennri aðgerð eins lækkun tekjuskattshlutfalls fyrirtækja.

Leiða má að því líkur að lækkun á tekjuskattshlutfalli fyrirtækja á sama tíma og tryggingagjald er hækkað, geti aukið heildarskattlagningu á fyrirtækin í landinu vegna áhrifa afnáms verðbólgu-reikningssskila. Breytingarnar eru heldur ekki hlutlausar, þar sem ljóst er að hækkan

tryggingagjalds getur komið verulega illa við ný fyrirtæki sem ekki eru enn farin að skila hagnaði.

Yfirfærsla úr einkarekstri í einkahlutafélag og reiknað endurgjald

Lagt er til að einstaklingur í atvinnurekstri geti stofnað einkahlutafélag sem tekur við öllum eignum og skuldum atvinnurekstrarins. Samkvæmt frumvarpinu á yfirfærslan ekki að hafa í för með sér skattskyldar tekjur, hvorki fyrir eigandann né félagið. Eignir og skuldir eru færðar yfir á bókfærðu verði og því má segja að með umræddri breytingu frestist skattlagning þess hagnaðar sem myndast við yfirfærsluna, þar til hlutir eiganda einkahlutafélagsins, sem hann fékk sem gagngjald fyrir rekstur sinn, verða seldir.

Í almennum athugasemdum frumvarpsins segir að eðlilegt þygi að einstaklingum sem stundað hafa rekstur í eigin nafni verði heimilt að umbreyta rekstrarforminu og færa reksturinn yfir í einkahlutafélag, án þess að til skattskyldu stofnist, enda sé í raun ekki um yfirfærslu eigna að ræða heldur fyrst og fremst umbreyting á rekstrarformi.

Í frumvarpinu eru tilgreind skilyrði sem þurfa að vera uppfyllt svo þessi yfirfærsla geti átt sér stað. Skilyrðin eru þau að í raun sé um samskonar starfsemi að vera að ræða í einkahlutafélaginu eins og í einkarekstrinum, þ.e. tilgangur starfseminnar þarf að vera sá sami.

Í 57. gr. C er að finna ákvæði sem takmarkar ábyrgð þess sem gerir þessa formbreytingu. Þetta ákvæði er öðru vísi en t.d. gildir við samruna hlutafélaga en eins og þegar sameignarfélagi er breytt í hlutafélag eða einkahlutafélag, en þetta er ákvæðið um að þótt einkahlutafélagið taki við öllum skattalegum réttindum og skyldum þá ber sá sem stundaði reksturinn ótakmarkaða ábyrgð á greiðslu þeirra opinberu gjalda sem varða reksturinn fyrir yfirfærslu hans.

Stofnverð hluta í einkahlutafélaginu ákvarðast jafnt bókfærðu eigin fé í stofnefnahagsreikningi. Ekki er gerð nein krafa um eignarhald á hlutunum í einkahlutafélaginu og þannig geta menn í raun þegar eftir formbreytinguna selt hluta sína og verða þá skattlagðir samkvæmt 3. mgr. 67. gr., það er með 10% skatti.

Þegar ákvæði frumvarpsins í heild eru skoðuð þá virðist flest mæla með því fyrir einstaklingar í rekstri notfæri sér þennan möguleika á formbreytingu rekstrarins, ekki síst í ljósi þess að frumvarpið gerir ráð fyrir að hagnaður einkahlutafélaga verði skattlagður 18% í stað 30% áður en arður eða söluhagnaður eiganda þeirra verði áfram skattlagður með 10%, þ.e. virkur skattur þeirra verður einungis 26,2% á sama tíma og skattur af tekjum einstaklinga er 38,76% eða 45%. Um leið eru menn að takmarka ábyrgð sína frá fyrri rekstri.

Þessi leið yrði auðvitað sérstaklega heppileg fyrir þá sem eru í einkarekstri þar sem um dulin verðmæti er að ræða í rekstrinum, s.s. óbókfærðar aflaheimildir eða viðskiptavild.

Ljóst er að töluvert hagræði hefur verið til þessa af því að breyta rekstri úr einkarekstri í einkahlutafélag þar sem í einkahlutafélagi er hægt hafa greidd laun eigenda sem lægst og ná fjármagninu úr félaginu eftir öðrum leiðum. Til dæmis með því að greiða arð sem skattlagður er, eða með því að félagið greiði einkaútgjöld viðkomandi. Fjöldi einkahlutafélaga hefur aukist undanfarin ár. Stór hluti þessara einkahlutafélaga virðist í raun oft vera gamli einstaklingsreksturinn í breyttu formi og hafa komið fram hjá skattstofum landsins ýmis skatta- og vandamál samhliða þessum breytingum.

Þetta hagræði ykist verulega ef þessi breyting yrði að lögum samhliða lækkingu tekjuskattshlutfalls fyrirtækja úr 30% í 18%. Ein leið til að slá á fjölgun einkahlutafélaga er að skoða fækkun þeirra aðila sem telja fram reiknuð laun. Samkvæmt rannsókn Þjóðhagsstofnunar⁷ fækkaði þeim sem telja fram reiknuð laun um 2,8% á landinu öllu og um 4,1% á höfuðborgarsvæðinu á milli árána 1999 og 2000.

Stofnun einkahlutafélags er bæði ódýr og auðveld. Kostnaður við að stofna einkahlutafélag er einungis kr. 84.980. Þá er áhættan lítil í mörgum þessara mála þar sem þau eru þess eðlis að álagsbeiting er oft felld niður hjá yfirsattanefnd. Áhættan er því oft engin önnur en að þurfa að borga þann skatt sem aðilinn átti hvort sem er að borga. Þannig að það er allt að vinna með því að taka þátt í leiknum.

Í ljósi hins mikla ávinnings eigenda einkahlutafélaga af breytingum í einstaklingsrekstri yfir í einkahlutafélag formið má búast við mjög mikilli aukningu á fjölda einkahlutafélaga og sömuleiðis vandamála sem snerta launagreiðslur til eigenda. Erfitt er að eiga við þessi vandamál þar sem skattyfirvöld verða þá að fara út í þá vinnu að véfengja vinnumagn eigenda í ljósi umfangs og eðli starfseminnar, fjölda annarra starfsmanna o.s.frv. Má ætla að við þetta mat halli verulega á skattyfirvöld varðandi sönnunarbyrði. Öll rannsókn og úrvinnsla mála verður mun flóknari í einstaklingshlutafélagi. Fleiri aðilar munu þurfa að koma að málum sem áður voru tiltölulega einföld. Auðveldara verður að þæfa málin fram og aftur með því að einn aðili málsins svarar ekki á öllum stigum og erfiðara verður fyrir skattayfirvöld að fóta sig á sífellt stífar formkröfum.

Alþýðusamband Íslands er algjörlega mótfallið þessum breytingum, nema að tryggj sé að komið sé í veg fyrir skattsvik vegna slíks rekstrar. ASÍ telur nauðsynlegt að herða og skýra öli ákvæði sem snúa að einstaklingshlutafélagi og reiknuðu endurgjaldi almennt og sérstaklega ef lögfesta á þessa breytingu. Jafnframt verður að endurskoða upphæð fjármagnstekjuskatts í sambandi við einstaklingshlutafélög ef tekjuskattshlutfall fyrirtækja verður lækkað úr 30% í 18%. Með því að lækka tekjuskatt fyrirtækja en hækka ekki fjármagnstekjuskatt er verið að auka mismun í skattlagningu eftir uppruna tekna. ASÍ er því algjörlega mótfallið. Jafnframt telur ASÍ nauðsynlegt ef þessi breyting á að verða að lögum að sett verði það skilyrði við umbreytingu einstaklingsrekstrar yfir í hlutafélag að viðkomandi selji ekki eignir eða félagið í 5 ár.

⁷ Þjóðhagsstofnun, frétt nr. 12/2001.

Rétt er að geta þess að í frumvarpinu er lagt til að skýrð verði ákvæði laganna um reiknað endurgjald. Þeim breytingum er ekki hvað síst ætlaður sá tilgangur að tryggja að einstaklingar sem notfæra sér heimildir 57. gr. C misfari ekki með það og reyni að greiða sér óeðlilega lág laun í gegnum hlutafélagið með það í huga að taka sem mest af hagnaðinum út í formi arðs. Frumvarpið gerir ráð fyrir að gerð sé orðalagsbreyting á 2. mgr. 1. tölul. A-liðar 7. gr. laga nr. 75/1981, um tekjuskatt og eignarskatt (tskl.), sem fjallar um svokallað reiknað endurgjald (reiknuð laun). Í raun er ekki um efnislega breytingu að ræða, heldur er verið að skýra þetta ákvæði betur og styrkja orðalag þess og tengist vafalaust ofan nefndri breytingu varðandi heimildir einstaklinga í rekstri að færa reksturinn yfir í einkahlutafélag. Talað er um að ákvæðið um reiknað endurgjald eigi líka við um einstaklinga sem vinna við atvinnurekstur eða starfsemi sem rekin er í sameign með öðrum og einnig um vinnu manns við atvinnurekstur lögaðila þar sem hann er ráðandi aðili vegna eignar- eða stjórnunaraðildar. Með þessu á að reyna að koma í veg fyrir að aðilar sem eru í framangreindum tengslum við þann rekstraraðila sem þeir fá laun hjá, ákvarði sér laun langt undir því sem almennt getur talist eðlilegt endurgjald fyrir sambærileg störf fyrir óskylda eða ótengda aðila.

Einnig er reynt að skerpa á orðalagi varðandi upphæð reiknaðs endurgjalds og fjallað um heimildir skattstjóra til að hækka reiknuð laun þeirra sem ekki hafa reiknað sér nægjanlega há laun fram að þessu. Frumvarpið gerir ráð fyrir að ákvæði 59. gr. um þetta verði mun ítarlegri og skýrari en áður var og kveðið þar á um ýmsar forsendur sem ákvörðun skattstjóra skal byggja á og forsendur skattmatsreglna ríkisskattstjóra um þetta efni (var áður í staðgreiðslulögum en er nú fært yfir í tskl.). Í raun er þó ekki verið að gera efnisbreytingar á þessum reglum og ekki gert ráð fyrir því að forsendur skattmats ríkisskattstjóra breytist. Ríkisskattstjóri skal setja árlega við upphaf tekjuárs reglur um lágmark reiknaðs endurgjalds. „Við ákvörðun lágmarks reiknaðs endurgjalds skal höfð hliðsjón af kjarasamningum og raunverulegum tekjum fyrir sambærileg störf.“. Alþýðusambandið fagnar því að reynt sé að skerpa á ákvæðum um reiknað endurgjald, en bendir jafnframt á að laun geta t.d. verið mismunandi eftir því hve margar klukkustundir eru unnar af viðkomandi. Sönnunarbyrðin er eins og áður sagði skattayfirvalda; erfið og tímafrek.

Lækkun skatthlutfalls aðila með takmarkaða skattskyldu á Íslandi

Frumvarpið gerir ráð fyrir lækkun skatthlutfalls tiltekinna aðila sem hafa eftirfarandi tekjur hér á landi (afdráttarskatti):

- Þeir sem fá greitt frá íslenskum aðilum laun fyrir störf.
- Þeir sem fá greitt fyrir þjónustu eða starfsemi innta af hendi hér á landi.
- Þeir sem hafa tekjur af hlutabréfum, stofnbréfum eða öðru álíka (þetta nær þó ekki til einstaklinga með takmarkaða skattskyldu hér á landi sem hafa arðstekjur eða söluhagnaðartekjur, en þeir skulu greiða skatt í samræmi við 3. mgr. 67. gr. þ.e. 10%).

Skatthlutfall framangreindra aðila verður nú 15% í stað 20% áður. Þeir sem koma fram í atvinnuskyni til skemmtunar eða keppni, án fastra launa en njóta afraksturs starfseminnar, eiga nú að greiða 10% skatt í stað 13% áður.

Í greinargerð með frumvarpinu kemur fram að verið sé að breyta skatthlutfalli lögaðila en eins og kemur fram að ofan, er einnig verið að lækka skatthlutfalla aðila með takmarkaða skattskyldu sem eru að fá greitt laun frá íslenskum aðilum

Alþýðusamband Íslands er andvígt lækkun á tekjuskattshlutfalli aðila með takmarkaða skattskyldu þegar ekki er gerð sambærileg breyting á tekjuskatti launafólks á Íslandi.

Fríeignarmörk í eignarskatti og sérstökum eignarskatti einstaklinga hækka

Fríeignarmörk í eignarskatti og sérstökum eignarskatti einstaklinga hækka um 20% vegna eigna í árslok 2001, til þess að koma í veg fyrir að hækkun fasteignamats leiði til hækkunar eignarskatta á næsta ári

Þessi hækkun á að tryggja að tekjur ríkissjóðs aukist ekki vegna hækkunar fasteignamats. Þetta miðast við meðaltal og því er ljóst að þessi breyting tryggir ekki að eignarskattar hækki ekki á einhverjum heimilum, vegna hækkunar fasteignamats.

Alþýðusamband Ísland fagnar því að ekki stendur til að auka skattlagningu vegna breytingar á fasteignamati, en bendir jafnframt á að þrátt fyrir þessa breytingu getur orðið um raunhækkun að ræða í einhverjum tilfellum.

Tryggingagjald hækkað um 0,77%

Tryggingagjald er nú í einu gjaldstigi, 5,23%. Það er staðgreiðsluskylt og hið sama fyrir öll greidd laun. Sérregla á þó við um laun sjómanna á fiskiskipum. Þar bætist við sérstök trygging.

Almennt tryggingagjald	3,99%
Atvinnutryggingagjald	1,15%
Gjald í Ábyrgðarsjóð launa v/ gjaldþrota	0,04%
Markaðsgjald	
Samtals til staðgreiðslu	5,23%
Viðbót vegna launa sjómanna	0,65%
Samtals af launum sjómanna	5,88%

Tillaga ríkisstjórnarinnar felur í sér að tryggingagjald hækki um 0,77% og yrði þá 6%. Í fjárlagafrumvarpi fyrir árið 2002 er gert ráð fyrir að tryggingagjald skili um 22,5 milljörðum. Hvert prósentustig skilar því um 4,3 milljörðum. Tekjuauki ríkissjóðs vegna hækkunar tryggingagjalds ætti að skila 3,3 milljörðum í ríkissjóð árið 2003, miðað við áætlaðar tekjur næsta árs. Ríkisstjórnin áætlað að þessi hækkun skili 2,5 milljörðum og miðar þá einungis við hlut annarra atvinnurekenda en ríkissjóðs.

Eins og fram kom hér að framan, telur Alþýðusambandið að með þessu sé verið að hækka launakostnað fyrirlækja án þess að það skili sér í bættum

kjörum launafólks. Með þessu er ríkissjóður að þrengja að því svigrúmi sem aðilar vinnumarkaðarins hafa til að semja um bætt kjör launafólks.

Jafnframt hefur ASÍ bent á, að áhrif hækkunar tryggingagjalds á vísitölu neysluverðs séu þau sömu og ef um launahækkun til launafólks væri að ræða. Með þessari breytingu yrði því kaupmáttur launafólks skertur. Alþýðusamband Íslands leggst eindregið gegn því að þessi breyting verði að lögum.

Frítækjumörk í sérstökum tekjuskatti einstaklinga (hátekjuskatti) hækka um 18%

Tekjumörk hátekjuskatts fyrir tekjur árið 2001 eiga að hækka um 15%. Fyrir tekjur á árinu 2002 hækka þau aftur og þá um 3%. Sérstakur hátekjuskattur er framlengdur um 1 ár, t.o.m 2002.

Frítækjumörk hátekjuskatts fyrir og eftir breytingu 2001

	Einstaklingur	Sambýlisfólk
Tekjur árið 2000	279.992	599.983
Tekjur árið 2001	322.083	644.167
Tekjur árið 2002	331.667	663.333

Taflan hér að framan sýnir tekjumörk hátekjuskatts fyrir einstaklinga og sambýlisfólk.

Í fjárlagafrumvarpi fyrir 2002, er áætlað að hátekjuskattur skili 1.200 milljónum í ríkissjóð. Tekjutap vegna þessarar breytingar er áætlað 600 milljónir⁸.

Einn liður í fjármögnun ríkissjóðs til að bæta upp tekjutap sveitarfélaga vegna niðurfellingar aðstöðugjalds 1993, var að taka upp tímabundinn (til tveggja ára) sérstakan tekjuskatt (hátekjuskatt) sem var þá 5%.

Álagningin var framlengd 1995 og viðmiðunarmörk tekna samtímis hækkuð. Það sama gerðist 1996.

Árið 1997 var samþykkt á Alþingi að hækka skattinn úr 5% í 7% frá 1. janúar 1998. Jafnframt hækkuðu viðmiðunarmörkin. Þetta ákvæði átti að gilda fram til ársins 2001.

Nú stendur til að framlengja þennan skatt um eitt ár t.o.m. 2002. Jafnframt leggur ríkisstjórnin til að tekjumörk í hátekjuskatti hækki um 15% fyrir tekjur á árinu 2001 og 3% fyrir tekjur á árinu 2002.

Í eftirfarandi töflum sést þróun tekjumarka hátekjuskatts, skattleysismarka og skatthlutfalla. Hækkun tekjumarka hátekjuskatts er mun meiri en hækkun skattleysismarka fyrir einstaklinga og hjón, sem bæði hafa tekjur yfir skattleysismörkum. Hækkun skattleysismarka hjóna þar sem einungis annað hefur tekjur kemst næst hækkun

⁸ Miðað við tekjur árið 2000.

hátekjumarkanna og stafar það af því að persónuafsláttur er að verða í meira mæli millifæranlegur milli hjóna.

Skattleysismörk

	Einstak Lingur	Bæði hjóna annað ekki með tekjur	Skatt prósenta	Einstak lingur	Bæði hjóna	Milli færanlegur %
1993	57.447	103.405	41,43			80%
1994	57.193	102.947	41,84	-0,4%	-0,4%	80%
1995	59.310	106.758	41,93	3,7%	3,7%	80%
1996	60.332	108.598	41,94	1,7%	1,7%	80%
1997	58.524	105.342	40,84	-3,0%	-3,0%	80%
1998	59.867	107.760	39,02	2,3%	2,3%	80%
1999	60.848	109.526	38,34	1,6%	1,6%	80%
2000	63.488	117.454	38,37	4,3%	7,2%	85%
2001	65.794	125.009	38,76	3,6%	6,4%	90%
2002	67.768	132.148		3,0%	5,7%	95%

Hátekjuskattur og viðmiðunarmörk hans

	Einstaklingur	Bæði hjóna	%	Breyting hátekjumarka milli ára	Milli færanlegur
1993	203.340	406.680	5		100%
1994	207.840	415.680	5	2,2%	100%
1995	233.820	467.640	5	12,5%	100%
1996	233.820	467.640	5	0,0%	100%
1997	233.820	467.640	5	0,0%	100%
1998	266.500	533.000	7	14,0%	100%
1999	273.163	546.325	7	2,5%	100%
2000	279.992	559.983	7	2,5%	100%
2001	322.083	644.167	7	15,0%	100%
2002	331.667	663.333	7	3,0%	100%

Hækkun tekjumarka hátekjuskatts og skattleysismarka⁹

	Tekjumörk hátekjuskatts	Skattleysismörk einstaklingur	Skattleysismörk annað hjóna hefur ekki tekjur
Hækkun frá 1993 - 2002	63,1%	18,0%	27,8%
Hækkun frá 1997 - 2002	41,8%	15,8%	25,4%
Hækkun frá 1998 - 2002	24,5%	13,2%	22,6%

Því hefur verið haldið fram að hátekjuskatturinn sé í raun bara skattur á meðaltekjur. Það er tvennt sem villir mönnum sýn hvað þetta varðar. Annars vegar virðast margir ekki átta sig á því að þegar hátekjuskattur er reiknaður fyrir fólk í sambúð, þá eru tekjur beggja aðila lagðar saman og það sem er yfir tvöföldum hátekjumörkunum (2 * 280 þús. á mánuði fyrir tekjur á árinu 2000) er skattlagt með hátekjuskattspróscentunni 7% aukalega.

⁹ Miðað við að skatthlutfallið haldist óbreytt. Ríkisstjórnin ætlar að lækka sinn hluta um 0,33% um næstu áramót en óvíst er hvað sveitarfélögin gera en heimild þeirra til að hækka útsvar eykst um 0,33% um næstu áramót.

Meðalatvinnutekjur eftir kyni og hjúskaparstétt framteljenda 2000

Þeir sem hafa atvinnutekjur bæði árin

	Á ári	Á mánuði
Konur	1.475	122.917
Karlar	2.647	220.583
Giftar konur	1.577	131.417
Kvæntir karlar	3.381	281.750
Hjón / sambýlisfólk saman	4.553	379.417
Einhleypir	1.566	130.500
Einstæðir foreldrar	1.633	136.083
Barnlausir	1.559	129.917
Allir	2.055	171.250
Fjöldi	116.199	116.199

Heimid: Þjóðhagsstofnun frétt nr.12/2001 bls 4

Hins vegar virðast þeir sem þetta staðhæfa ekki hafa nægilega innsýn í tekjur í þjóðfélaginu öllu. Sé t.d. heftum Kjararannsóknarnefndar flett, kemur í ljós að þeir hópar sem ná upp og yfir hátekjuskattstekjumörkin í launum eru ekki fjölmennir. Það sama á við þegar tekjur úr skattframtölum eru skoðaðar eins og kemur fram í töflunni hér að framan.

Eins og fram kemur í töflunni hér að ofan eru meðaltekjur langt undir tekjumörkum hátekjuskatts. Þetta á jafnvel við þegar meðaltekjur tekjuhæsta hópsins, kvæntra karla, eru skoðaðar. Enda er ekki fjölmennur hópur skattgreiðenda að greiða hátekjuskatt eins og kemur fram næstu töflu.

Tekjuskattstofn og skattgreiðendur við álagningu 2001 (tekjur 2000)

	Ógiftir			Ein- Einstæðir		Giftir Giftar Ógiftir Ógiftar				Allir	
	fram- teljendur	Hjón	hleypir	foreldrar	Karlar	Konur	karlar	konur	karlar		Konur
Fjöldi											
Heildarfjöldi	98.347	57.897	88.848	9.499	106.575	107.566	57.891	57.903	48.684	49.663	214.141
Undir skattleysismörkum ¹⁾	25.546	677	24.227	1.319	15.108	31.006	3.665	16.903	11.443	14.103	46.114
Greiðendur tekjuskatts ²⁾	53.948	50.447	47.540	6.408	77.315	53.852	48.006	29.213	29.309	24.639	131.167
Greiðendur tekjuskatts og/eða útsvars	72.605	55.015	64.432	8.173	90.502	76.124	53.376	40.645	37.126	35.479	166.626
Greiðendur hátekjuskatts ³⁾	6.491	6.826	5.929	562	11.349	3.237	6.412	1.683	4.937	1.554	14.586
Greiðendur tekjuskatta eftir bætur ⁴⁾	67.742	52.761	63.241	4.501	88.467	68.135	51.906	36.954	36.561	31.181	156.602
% af heildarfjölda											
Undir skattleysismörkum ¹⁾	25,98	1,17	27,27	13,89	14,18	28,83	6,33	29,19	23,50	28,40	21,53
Greiðendur tekjuskatts ²⁾	54,85	87,13	53,51	67,46	72,55	50,06	82,92	50,45	60,20	49,61	61,25
Greiðendur tekjuskatts og/eða útsvars	73,83	95,02	72,52	86,04	84,92	70,77	92,20	70,19	76,26	71,44	77,81
Greiðendur hátekjuskatts ³⁾	6,60	11,79	6,67	5,92	10,65	3,01	11,08	2,91	10,14	3,13	6,81
Greiðendur tekjuskatta eftir bætur ⁴⁾	68,88	91,13	71,18	47,38	83,01	63,34	89,66	63,82	75,10	62,79	73,13

¹⁾ Heimild: Þjóðhagsstofnun

Skýringar:

Þeir sem eru með handreiknaða álagningu eru ekki meðtaldir.

¹⁾ Skattleysismörk (tekjuskattur og útsvar skv. staðgreiðslu) v/álagningar 2001 voru 761.861 kr., 63.488 kr. á mánuði Vegna sjómannaafsláttar, innborgunar á húsnæðissparnaðarreikning, millifærslu persónuafsláttar hjá hjónum og mismunandi hundraðshlutfalls útsvars eftir sveitarfélögum greiða margir sem eru með hærri tekjur en ofangreind skattleysismörk ekki tekjuskatt eða útsvar.

²⁾ Einungis tekjuskattur til ríkissjóð, 26,41% við álagningu 2001.

³⁾ Viðmiðunarmörk fyrir hátekjuskatt voru 3.359.899 kr. hjá einhleyplingi og 6.719.798 kr. hjá hjónum.

⁴⁾ Tekjuskattur + útsvar + hátekjuskattur - vaxtabætur - barnabætur.

Þegar tölur um greiðendur hátekjuskatts vegna tekna árið 2000 eru skoðaðar, kemur í ljós að tæplega 7% tekjuskattsgreiðenda greiða hátekjuskatt eða um 14 þúsund af þeim 214 þúsund sem gefa upp tekjur til skatts. Ef einungis eru skoðaðir þeir sem greiða tekjuskatt nettó, þ.e. greiða tekjuskatt umfram bætur, þá eru þeir 156.600. Hlutfall þeirra sem greiða hátekjuskatt, reiknað af þeim hópi, er 9,3%. Einungis um 3% kvenna greiða hátekjuskatt og aðeins 2,9% giftra kvenna. Um 10,7% karla greiða hátekjuskatt og af giftum körlum greiða um 11% hátekjuskatt. Fjölmennasti hópurinn sem greiðir hátekjuskatt eru í hópnum hjón eða 11,8%.

Af þessum tölum má ljóst vera að mikill minnihluti greiðir hátekjuskatt. Með þessari breytingu er því verið að setja 600 milljónir til að lækka sérstaklega skatt hjá minna en 10% þjóðarinnar. Með hækkun viðmiðunarmarkna lækkar skattur þeirra sem hafa tekjur yfir 320 þúsund kr. á mánuði í ár um 3.000 kr. á mánuði eða um 35 þúsund krónur á ári og á næsta ári um 3.600 krónur á mánuði eða um 43 þúsund á ári.

Fyrir 600 milljónir hefði mátt hækka skattleysismörkin um 800 krónur á mánuði, úr 65.132 kr í 65.932 kr. Hækkun skattleysismarkna lækkar vissulega skattbyrði allra sem hafa tekjur yfir skattleysismörkum en lækkar þó hlutfallslega mest skattbyrði þeirra tekjulægstu. Hækkun skattleysismarkna um 800 krónur hefur í för með sér að allir sem hafa tekjur yfir skattleysismörkum greiða 310 króna lægri skatt á mánuð.

Alþýðusamband Íslands leggst gegn því að skattleysismörk í hátekjuskatti séu hækkuð eins og lagt er til í frumvarpinu og telur að almenn aðgerð eins og t.d. hækking skattleysismarkna eða lækkun almennu tekjuskattsprósentsunnar sé betur fallin til tekjujöfnunar.

Breyting á fjárhæðum vaxtabóta og hlutabréfrádráttar

Frumvarpið gerir ráð fyrir að fjárhæðir í B-lið 69. gr. um vaxtabætur og 78. gr. varðandi hámark frádráttar vegna hlutabréfaeignar og stofnsjóðsinnstæðna verði hækkaðar um 3,0% 1. janúar 2002 (álagning 2003) og 2,25% 1. janúar 2003 (álagning 2004) í samræmi við breytingar sem ákveðnar hafa verið á barnabótum og persónuafslætti.

Alþýðusambandið fagnar því að viðmiðunarmörk og upphæðir vaxtabóta fylgi umsaminni launaþróun.

Varðandi hækkun viðmiðunarmarkna hátekjuskatts, hámark frádráttar vegna hlutabréfaeignar og vaxtabóta, vill Alþýðusambandið jafnframt benda á það misræmi sem er á hækkun upphæða bóta og viðmiðunarmarkna í skattkerfinu. Alþýðusambandið hefur þurft að sækja allar hækkanir á skattleysismörkum og barnabótum í samningum við ríkisstjórnina við gerð kjarasamninga, á meðan ákvarðanir um jafnvel verulega hækkun á öðrum stærðum eru gerðar án þess að horft sé til mikilvægis þeirra, hvort hækkunin sé í samræmi við breytingar á öðrum stærðum í skattkerfinu eða hvort viðkomandi breyting eigi að hafa forgang fram yfir aðrar breytingar.

Rétt er þó að vekja athygli Alþingis á því að við gerð kjarasamninga 2000 samþykkti ríkisstjórnin að hækka upphæð skattleysismarkna um umsamda launaþróun á samningstímanum. Í samræmi við það lögfesti Alþingi að hækka skattleysismörk um 2,75% í upphafi árs 2003 en ekki 2,25% eins og nú er gert ráð fyrir varðandi viðmiðunarmörk vaxtabóta og skattaafsláttar.

Verðbólguleiðrétting og verðbólguveikningsskil afnumin

Hér er á ferðinni tillögur sem leiða af sér breytingu á fjölmörgum ákvæðum laganna.

Um verðbólguleiðréttingu

Í greinargerð með frumvarpinu segir um áhrif verðbólguleiðréttinga: (grein 53):

„ ... Miðað við gildandi reglur hefur verðbólguleiðrétting þau áhrif að frádráttur vegna vaxtakostnaðar verður alla jafna lægri en ella þar sem á móti kemur tekjufærsla í samræmi við skuldir rekstrarins. Á móti kemur að vaxtatekjur eru einnig alla jafna lægri vegna gjaldfærslu verðbólguleiðréttinga í samræmi við peningaverðseignir. Með afnámi

verðbreytingarfærslunnar sem hér er lagt til er því verið að skattleggja nafnverðsvaxtekjur að fullu, þ.m.t. gengishagnað, en til frádráttar kemur að fullu allur fjármagnskostnaður, þ.m.t. gengistap, á árinu þrátt fyrir að gengishagnaður og gengistap komi ekki til greiðslu fyrr en með greiðslu afborgana á næstu árum."

Um verðbólgu-reikningsskil

Í 25. gr. laga um ársreikninga er heimilað að taka tillit til áhrifa verðlagsbreytinga á rekstur og efnahag. Í frumvarpinu er lagt til að greinin verði felld brott og þar með verðbólguleiðréttingar í reikningsskilum.

Í 30. gr. laga nr 145/1994 er heimilað að taka tillit til áhrifa verðlagsbreytinga á rekstur og efnahag. Þetta ákvæði er fellt út í samræmi við vilja frumvarpshöfunda til að falla frá verðbólguleiðréttingum.

Verðbólgu-reikningsskil eru íslensk útgáfa að svokölluðum staðalverðsreikningsskilum. Markmið staðalverðsreikningsskila er að sýna allar tölur rekstrar- og efnahagsreiknings á sama verðlagi. Þar sem hagnaður er mældur sem mismunur á eigin fé í upphafi og lok rekstrartímabils er eigið fé í upphafi tímabils fært til sama verðlags og eigið fé í árslok. Í íslensku verðbólgu-reikningsskilunum eru tölur í efnahagsreikningi sýndar á verðlagi í lok tímabils en tölur í rekstrarreikningi eru ekki leiðréttar nema niðurstöðutalan, sem er sýnd á meðalverðlagi. Hagnaðartalan sem fengin er á sama hátt og þegar gert er upp samkvæmt staðalverðsreikningsskilum er síðan færð frá verðlagi í lok tímabils til meðalverlags. Til að einfalda málið verulega má segja að með því að hverfa frá verðleiðréttingum verði hagnaður skattlagður á nafnverði en ekki raunverði.

Afnám verðbólguleiðréttinga og verðbólgu-reikningsskila munu eflaust stuðla að því að auðveldara verður að útskýra fyrir erlendum fjárfestum stöðu á rekstri fyrirtækja. Þetta á aðallega við um fjármála-fyrirtækin, sem almennt lækka afkomu sína með gjaldfærslu verðbreytinga. Gagnvart framleiðslufyrirtækjum á þetta síður við, en erlendir fjárfestar kunna vel að meta gildi þess að afskriftarstofn fjárfestinga í framleiðslutækjum sé verðtryggður og dragi þannig úr skattbyrði lönfyrirtækja. Þetta hafa hins vegar verið þyngstu rökin fyrir þessari breytingu sem sett eru fram í skýrslu nefndar sem fjármálaráðherra skipaði 1998 og skilaði af sér í júní í ár setja fram í þessu sambandi. Spurning er hins vegar hvort þessi rök séu nægilega þung til að þessi breyting sé gerð.

Íslensku verðbólgu-reikningsskilin hafa verið þróuð fyrir íslenskar aðstæður og „þykja fræðilega rökrétt og ná því markmiði að sýna afkomu og efnahag fyrirtækja á raunverðlagi. ... Með verðleiðréttingum skattskilum er verið að leitast við að skattleggja raunhagnað fyrirtækjanna. Án verðleiðréttinga í skattskilum verður afkoman smátt og smátt sýnd betri eða verri en hún er í raun og veru... ." ¹⁰

¹⁰ Úr skýrslu nefndar um verðbólgu-reikningsskil sem skipuð var 1998 og skilaði af sér í júní 2001. Birt með greinargerð í frumvarpinu, bls. 29

Um miðbik síðasta áratugar tókst að ná niður verðbólgunni og vonandi tekst það aftur á næstu misserum. En eins og staðan hefur verið undanfarin misseri og eins og hún er nú, er verðbólga veruleg og því má ætla að afnám verðbólguþrekkningsskila hafi í för með sér verulegan tekjuauka fyrir ríkissjóð, þó ekki komi það fram í umsögn fjárlagaskrifstofu fjármálaráðuneytisins. Hún gerir ekki ráð fyrir að þessi breyting hafi í för með sér tekjutap fyrir ríkissjóð.

Breytingarnar hafa bein áhrif á tekjuskattsstofn fyrirtækja þar sem þær koma til með að hafa bókhaldsleg áhrif á afkomu þeirra. Ljóst er að áhrif breytinganna á skattgreiðslur verða mismunandi eftir fyrirtækjum. Einnig gæti breytingin haft áhrif á hegðun fyrirtækja, t.d. varðandi fjárfestingar þeirra.

Vert er að benda á að enn verður hægt að gjaldfæra gengistap á einu bretti en ekki lengur hægt að beita verðbólguleiðréttingu á innlend lán. Með því er verið að setja erlend lán í forgang fram yfir innlent lánsfé.

Afstaða ASÍ til þessarar breytingar, lækkunar tekjuskatts fyrirtækja og hækkun tryggingagjalds mótast að verulegu leyti af þeim mismun sem þessi aðgerð hefur á atvinnugreinarnar og heildaryfirbragði boðaðra skattkerfisbreytinga. ASÍ styður markmið aðgerðanna, þ.e. að efla íslenskt atvinnulíf þannig að því verði gert kleyft að vinna sig í gegnum tímabundnar þrengingar. Lækkun tekjuskatts fyrirtækja úr 30% í 18%, afnám verðbólguþrekkningsskila, þrenging afskriftarreglna og hækkun tryggingargjalds, vinnur að mati ASÍ algjörlega á móti þessu markmiði. Þetta á sérstaklega við um framleiðslu- og útflutningsgreinarnar sem eru einmitt þær greinar sem mikilvægt er að efla í núverandi stöðu.

Lækkun eignarskatta og lækkun stimpilgjalds

Í frumvarpinu er lagt til að eignarskattar einstaklinga lækki úr 1,2% í 0,6% miðað við árslok 2002 og að sérstakur eignarskattur einstaklinga (þjóðarþóklöðuskattur) fellur niður miðað við árslok 2002. Einnig er lagt til að eignarskattur fyrirtækja lækki á sama hátt og eignarskattar einstaklinga úr 1,2% í 0,6% miðað við árslok 2002.

Alþýðusamband Íslands fagnar því að lækka á stimpilgjald. Ljóst er að stimpilgjald er fyrst og fremst skattur á einstaklinga og minni fyrirtæki. Ekki liggur enn fyrir hve mikið það verður lækkað og hvernig það verður útfært og áskilur ASÍ sér rétt að taka afstöðu til hinnar endalegu útfærslu þegar hún liggur fyrir.

Eins og fram kom hér að framan, hefur Alþýðusambandið ekki lýst andstöðu við það að lækka eða jafnvel afnema eignarskatta og stimpilgjöld af heimilum og fyrirtækjum í áföngum. Alþýðusambandið telur hins vegar eðlilegt að slík endurskoðun, slík kerfisbreyting, sé skoðuð út frá því markmiði að það sé afrakstur eignanna, hvort sem það er leiga, vextir eða arður, sem verði skattlagður en ekki eignin sem slík.

Endurútgáfa laga nr. 75 um tekjuskatt og eignarskatt.

Í frumvarpinu er að finna heimild til að gefa út að nýju þá stagbættu brók sem lögin um tekju- og eignarskatt eru nú orðin eftir þær 66 breytingar sem gerðar hafa verið á þeim eftir að þau voru sett 1981. Endurútgáfa er löngu tímabær og ber að fagna.

ASÍ áskilur sér allan rétt til þess að koma síðar á framfæri athugasemdum við einstakar greinar eða frumvarpið í heild, gefist tilefni til þess.

Virðingarfyllst,
f.h. Alþýðusambands Íslands

Rannveig Sigurðardóttir,
hagfræðingur ASÍ.